

IBDIS

Corector: Doinița MIREA
Coperta: Dan CRĂCIUN

We know
books

PROF. DOINIȚA MIREA

DICTIONAR DE NEOLOGISME

adj. = adjectiv	electron. =	jap. = limba
adv. = adverb	electronică	japoneză
aeron. =	elt. =	jur. = științe
aeronautică	electrotehnică	juridice
agric. = agricultură	engl. = limba	lat. = limba latină
agron. =	engleză	lingv. = lingvistică
agronomie	engl. am. =	livr. = livresc
alb. = limba	engleza	loc. = locuțiune
albaneză	americană	loc. adj. =
anat. = anatomie	et. = etimologie	locuțiune
ant. = antichitate	expr. = expresie	adjectivală
ar. = limba arabă	f. = feminin	loc. adv. =
arg. = argou	fam. = familiar	locuțiune
arheol. =	farm. = farmacie;	adverbială
arheologie	farmacologie	loc. conj. =
arhit. = arhitectură	fig. = figurat	locuțiune
art. = articol;	fil. = filozofie	conjuncțională
articulat	filol. = filologie	loc. prep. =
astron. =	fiz. = fizică	locuțiune
astronomie	fiziol. = fiziologie	prepozițională
biochim. =	fon. = fonetică	log. = logică
biochimie	fot. = fotografie	m. = masculin
biol. = biologie	fr. = limba	mar. = marină
bis. = termen	franceză	mat. = matematică
bisericesc	gen. = genitiv	mec. = mecanică
bot. = botanică	genet. = genetică	med. = medicină
chim. = chimie	geogr. = geografie	med. vet. =
cib. = cibernetică	geol. = geologie	medicină
cin. =	geom. = geometrie	veterinară
cinematografie	germ. = limba	met. =
concr. =	germană	meteorologie
concretizat	gr. = limba greacă	mil. = termen
conj. = conjuncție	gram. = gramatică	militari
constr. =	hort. = horticultură	mitol. = mitologie
construcții	iht. = ihtiologie	muz. = muzică
cont. =	impr. = impropriu	n. = neutru
contabilitate	inf. = infinitiv	ngr. = limba
coregr. =	inform. =	neogreacă
coregrafie	informatică	nr. = număr
cosm. =	interj. = interjecție	num. = numeral
cosmografie;	intrans. =	ol. = limba
cosmologie	intransitiv	olandeză
cuv. = cuvânt	invar. = invariabil	opt. = optică
depr. = depreciativ	ist. = istorie	ornit. = ornitologie
ec. = economie	it. = limba italiană	peior. = peiorativ
	inv. = învechit	pers. = persoană

A

abac *s. n.* 1. instrument de calculat, cu bile mobile, așezate pe vergetele orizontale și paralele. 2. tabel grafic, diagramă reprezentând relații între mai multe mărimi variind continuu, care permite rezolvarea imediată a unor calcule (*fr. abaque; it. abbaco; lat. abacus*)

abajur *s. n.* dispozitiv de metal, de sticlă, de hârtie etc. folosit pentru a îndrepta lumina unei lămpi într-o anumită direcție (*fr. abat-jour*)

abandón *s. n.* renunțare definitivă, părăsire, fără intenția de a reveni la ceva (*fr. abandon*)

abandonă *vb.* 1. *tranz.* a părăsi pe cineva, a renunța la ceva. 2.

intrans. a se retrage, a părăsi (o competiție sportivă, o întrecere etc.). 3. a se lăsa pradă unui sentiment (*fr. abandonner*)

abandonare *s. f.* acțiunea de a abandona; părăsire, renunțare (*abandona*)

abate¹ *s. m.* 1. superior al unei mănăstiri catolice de călugări. 2. titlu onorific acordat unor preoți catolici (*it. abbate; lat. abbas, -atis*)

abate² *vb.* 1. *tranz., refl., intrans.* a (se) îndepărta de la o direcție, de la o normă, de la o linie de conduită etc. 2. *tranz.* a doborî. 3. *refl.* a se năpusti, a cădea. 4. *refl.*

a întrista, a mâhni, a deprima (*fr. abattre; it. abbattere*)

abátère *s. f.* 1. acţiunea de a (se) abate şi rezultatul ei; încălcarea unei dispoziţii cu caracter administrativ sau disciplinar. 2. diferenţa dintre valoarea măsurată a unei mărimi şi valoarea ei reală (*abate*)

abatésă *s. f.* călugăriţă care conduce o abaţie (*it. abbadessa; lat. abbatisa*)

abatór *s. n.* loc unde se taie animalele destinate consumului (*fr. abattoir*)

abaţie *s. f.* mănăstire catolică cu statut special, care este condusă de un abate sau de o abatesă (*it. abbazia; lat. abbazia*)

abcés *s. n.* acumulare de puroi în interiorul unui ţesut, format în urma dezintegrării ţesuturilor, de obicei sub acţiunea unor agenţi microbieni; (*pop.*) buboi (*fr. abcès; lat. abscessus*)

abdicá *vb. intrans.* a renunţa la tron; (*fig.*) a renunţa la ceva, a se desemna, a ceda (*fr. abdiquer; lat. abdicare*)

abdicáre *s. f.* acţiunea de a abdica şi rezultatul ei (*abdica*)

abdomén *s. n.* parte a corpului, între torace şi bazin, în care se găsesc stomacul, ficatul, pancreasul, splina, rinichii şi intestinele; pânţec; burtă (*fr., lat. abdomen*)

abdominál, -ă *adj.* care aparţine abdomenului, privitor la abdomen (*fr. abdominal*)

abecedár *s. n.* manual elementar pentru învăţarea scrisului şi a cititului; azbucovă; bucovă (*lat. abecedarium; fr. Abécédaire*)

abérant, -ă *adj.* care se îndepărtează, se abate de la o normă, care constituie o aberaţie; contrar logicii, absurd (*fr. aberrant; lat. aberrans, -ntis*)

aberaţie *s. f.* 1. abatere de la o normă. 2. deformare a unei imagini produsă într-un sistem optic, care se manifestă prin neclaritate. 3. ceea ce este absurd, inadmisibil (*fr. Aberration; lat. aberratio*)

abíl, -ă *adj.* 1. care este îndemânatic, iscusit, priceput, dibaci. 2. care îndeplineşte condiţiile cerute de lege pentru a exercita un anumit drept (*fr. habile; lat. habilis*)

abilitá *vb. tranz.* 1. a conferi cuiva un titlu, un grad, un post universitar etc. 2. a conferi dreptul de a practica o anumită profesiune (*germ. habilitieren; lat. habilitare*)

abilitáre *s. f.* îndemânare, iscusinţă, pricepere, dibăcie (*fr. habileté; lat. habilitas, -atis*)

abiótic, -ă *adj.* lipsit de viaţă, incompatibil cu viaţa (*fr. abiotique; gr. a - fără, bios - viaţă*)

abiózá *s. f.* 1. stare lipsită de viaţă. 2. conservarea produselor alimentare prin distrugerea totală a microorganismelor (*fr. abiose; gr. a - fără, bios - viaţă*)

abis *s. n.* prăpastie, adâncime foarte mare (*fr. abysse; lat. abyssus; gr. abyssos*)

abisál, -ă *adj.* 1. din zona de mare adâncime a mărilor şi oceanelor. 2. care se referă la subconştient (*fr. abyssal*)

abitáţie *s. f.* drept de folosinţă a unei case de locuit care este proprietatea altuia (*fr. habitation; lat. habitatio*)

abjéct, -ă *adj.* care inspiră repulsie, dispreţ; josnic, netrebnic, mizerabil (*fr. abject; lat. abiectus*)

abjécţie *s. f.* faptă abjectă; ticăloşie, josnicie (*fr. abjection; lat. abiectio*)

abjudecá *vb. tranz.* a suspenda, a anula (un drept, un titlu) printr-o sentinţă judecătorească (*lat. abjudicare*)

abjurá *vb. tranz.* a renega public o credinţă religioasă, o doctrină, o părere (*fr. abjurer; lat. abiurare*)

abjuráre *s. f.* renegare, renunţare publică (*la o idee, doctrină*); abjuraţie (*abjura*)

ablactáţie *s. f.* 1. trecerea de la alimentaţia lactată a sugarului la o alimentaţie diversificată. 2. oprire a secreţiei de lapte matern (*fr. ablactation*)

ablatív *s. n.* caz al declinării în unele limbi, care exprimă punctul de plecare, instrumentul etc. (*lat. ablativus; fr. ablatif*)

ablegát *s. m.* emisar din partea Papei (*fr. ablégat; lat. ablegatus*)

abluţiune *s. f.* spălare rituală a corpului cerută de unele religii pentru purificare (*fr. ablution; lat. ablutio*)

abnegá *vb. tranz.* a tăgădui, a nega, a se lepăda de cineva sau de ceva (*lat. abnegare*)

abnegáţie *s. f.* devotament (dus până la sacrificiu); abnegaţiune; sacrificiu voluntar (*fr. abnegation; lat. abnegatio*)

abnórm, -ă *adj.* anormal, neobişnuit (*germ. Abnorm; lat. abnormis*)

abolí *vb. tranz.* a suprima, a scoate din uz (o lege, o decizie etc.) (*fr. abolir; lat. abolere*)

abolitionism *s. n.* formă de protest împotriva sclaviei (*fr. abolitionnisme*)

abolitionist *s. m.* adept al abolitionismului (*fr. abolitionniste*)

abolitiune *s. f.* abolire (*fr. abolition; lat. abolitio*)

abólla *s. f.* manta militară la romani (*lat. abolla*)

abominábil, -ă *adj.* îngrozitor, înfiorător, oribil; dezgustător, urât (*fr. abominable; it. abominabile*)

aboná *vb. tranz.* şi *refl.* a (-şi) face un abonament (*fr. abonner*)

abonát, -ă *s. m.* persoană care beneficiază de un abonament (*abona*)

abordá *vb.* 1. *intrans.* (*despre nave*) a acosta la ţarm; a se alipi de o altă navă, bord la bord (*pentru a o ataca*). 2. *tranz.* a trata o problemă, a începe o discuţie (*fr. aborder; it. abbordare*)

abordábil, -ă *adj.* care poate fi abordat; accesibil (*fr. abordable; it. abbordabile*)

abordáj *s. n.* 1. asalt, atac al unei nave (*de către o altă navă*). 2. ciocnire accidentală între nave sau între o navă şi un obstacol (*fr. abordage; it. abbordagio*)

abordáre *s. f.* acţiunea de a aborda şi rezultatul ei (*aborda*)

aborigén, -ă *adj.* *s. m.* băştinaş, autohton, indigen (*fr. aborigène; lat. aborigines*)

abrazăre *s. f.* operație de prelucrare prin aşchiere cu ajutorul unui abraziv; abraziune (*abraziune*)

abraziune *s. f.* 1. proces de eroziune a ţărmurilor din cauza valurilor mării. 2. roadere a unui corp ca urmare a frecării lui de un alt corp abraziv sau mai dur (*fr. abrasion*)

abraziv, -ă *adj.*, *s. m.* (*corp dur, material*) care roade prin frecare (*fr. abrasif*)

abrozor *s. n.* unealtă alcătuită dintr-un material abraziv, folosită pentru aşchiere (*abrazare*)

abreviă *vb. tranz.* a prescurta un cuvânt, un titlu etc.; a nota printr-un simbol, printr-o siglă (*lat., it. abbreviare*)

abreviație *s. f.* abreviere, abreviațiune (*lat. abbreviatio; it. abbreviazione; fr. abréviation*)

abreviere *s. f.* prescurtare; abreviație (*abrevia*)

abrogă *vb. tranz.* a anula, a suprima, a aboli o lege sau o dispoziție finală (*lat. abrogare*)

abrogativ, -ă *adj.* care urmărește abrogarea (*fr. abrogatif*)

abrupt, -ă *adj.* 1. (*despre povârnişuri*) cu pantă foarte înclinată; accidentat, prăpăstios. 2. (*despre stil*) fără legătură, aspru inegal (*lat. abruptus; fr. abrupt*)

abruză *vb. tranz.* şi *refl.* a-şi pierde sau a face să-şi piardă însuşirile umane, devenind asemănător unui animal; a se îndobitoci (*fr. abrutir*)

abscisă *s. f.* (*mat.*) simbol care indică lungimea şi sensul segmentului cuprins între un punct fix al unei drepte şi un punct dat de pe

dreaptă; una dintre coordonatele carteziene, care serveşte la stabilirea poziției unui punct în plan sau în spațiu (*fr. abscisse; lat. abscissa*)

absent, -ă *adj.* 1. care lipsește, care nu este prezent. 2. (*fig.*) distrat; indiferent; preocupat (*fr. absent; lat. absens, -ntis*)

absență *s. f.* lipsă a unei ființe sau a unui lucru din locul unde ar trebui să se afle; semn cu care se notează această lipsă. (*fr. absence; lat. absentia*)

absidă *s. f.* nișă semicirculară sau poligonală, situată în continuarea navei centrale a unei biserici romane; încăpere semicirculară unde este situat altarul în bisericile creștine (*fr. abside; lat. absida*)

absint *s. n.* 1. (*bot.*) plantă amară şi aromatică, ce conține o esență tonică. 2. băutură alcoolică tare, de culoare verde, cu gust amar, preparată cu uleiuri eterice de absint, pelin, anason şi alte plante aromatice (*fr. absinthe; lat. absinthium; gr. absinthion*)

absolūt, -ă *adj.* 1. care nu este supus unei restricții, necondiționat; care nu are limite; perfect; desăvârșit; monarhie ~ă = monarhie în care suveranul are puteri nelimitate. 2. (*mat.*) a cărei valoare nu depinde de condițiile în care a fost măsurat sau de sistemul la care este raportat (*lat. absolutus; fr. absolu*)

absolvēt, -ă *s. m.* şi *f.* persoană care a parcurs o anumită formă de învățământ (*germ. Absolvent; lat. absolvens, -ntis*)

absolví *vb. tranz.* 1. a termina un ciclu sau o formă de învățământ. 2. a scuti pe cineva de pedeapsă (*lat. absolvere; germ. absolvieren; fr. absoudre*)

absorbant, -ă *adj.* 1. (*substanță*) care absoarbe (lichide sau vapori). 2. (*fig.*) care interesează, care preocupă foarte mult (*fr. absorbant*)

absorbí *vb. tranz.* 1. a suga, a înghiți. 2. a reține o parte din particulele sau din energia radiantă care cade pe un corp. 3. a ocupa în mod intens; a captiva (*fr. absorber; lat. absorbere*)

absorbție *s. f.* fenomen prin care un lichid sau un corp solid încorporează din afară o substanță oarecare (*fr. absorbtion; lat. absorbtio*)

abstenționism *s. m.* abținere demonstrativă de la vot (*fr. abstentionnisme*)

abstinent, -ă *s. m.* şi *f.* persoană care își impune restricții de la mâncare, băutură, de la satisfacerea unor nevoi fiziologice (*fr. abstinent; lat. abstinens, -ntis*)

abstrăct, -ă *adj.* conceput în mod prea general, prea teoretic; rezultat al abstractizării (*lat. abstractus; fr. abstrait*)

abstractiză *vb. intrans.* a desprinde însuşirile esențiale, comune unui grup de obiecte sau de fenomene în vederea formării noțiunilor sau a categoriilor de gândire (*abstract*)

abstractizare *s. f.* acțiunea de a abstractiza şi rezultatul ei (*abstractiza*)

abstrăge *vb. tranz.* a considera izolat, a desprinde dintr-un

context (*lat. abstrahere; fr. abstraire*)

absurd, -ă *adj.* contrar gândirii logice, legilor naturii; lipsit de sens; nonsens (*fr. absurde; lat. absurdus*)

abțibild *s. n.* mic desen colorat, gumat pe o parte, care se aplică pe o suprafață netedă, desprinzându-se de pe hârtia pe care a fost lipit (*germ. Abziehbild*)

abține *vb. refl.* a se stăpâni, a se opri de la ceva, a nu lua parte la ceva (*lat. abstinere; fr. s'abstenir*)

abundentă *s. f.* belșug, bogăție, cantitate mare, prisos (*lat. abundantia; fr. abondance*)

abúz *s. n.* 1. folosire excesivă a unui lucru; exces; exagerare. 2. încălcare a legalității; faptă ilegală. (*fr. abus; lat. abusus*)

abuză *vb. intrans.* 1. a folosi fără măsură. 2. a comite ilegalități, profitând de o situație, de putere sau de un titlu (*fr. abuser*)

académic, -ă *adj.* referitor la academie, de academie (*rus. akademik; fr. académique; it. academico; lat. academicus*)

academie *s. f.* 1. înaltă instituție culturală care reunește pe cei mai de seamă savanți şi artiști. 2. școală de învățământ superior (*fr. académie; it. accademia; lat. academia; gr. akademia*)

acadián *s. n.* a doua perioadă a cambrianului (*fr. acadien*)

acajú 1. *s. m. invar.* arbore cu lemn de culoare roșatică, maro-roșcat, întrebuințat la fabricarea mobilelor de lux; mahon. 2. *adj. invar.* de culoarea lemnului de

acaju, maro-roșcat (*fr. acajou; port. acaju*)

acalmie *s. f.* potolire sau încetare temporară a mișcării (vântului sau valurilor); (*fig.*) răstimp de liniște după o perioadă agitată (*fr. accalmie*)

acântă *s. f.* specie de plante erbacee decorative din familia acantaceelor, cu frunze mari, penate, uneori spinoase (*fr. acanthe; lat. acanthus; gr. akantha*)

acapară *vb. tranz.* a-și însuși ceva în dauna altora, a pune mâna pe...; a retrage din circulație o marfă (cu scop speculativ) (*fr. accaparer; it. accaparrare*)

acaricid, -ă *adj., s. n.* (substanță) care ucide acarienii (*fr. acaricide*)

acarián *s. m.* ordin de arahnide care cuprinde animale microscopice parazite (*fr. acarions; gr. akari - arahnidă*)

acataléctic *adj., s. n.* (*vers antic*) cu unitățile metrice complete; complet (*fr. acatalectique; gr. a - fără, katalektikos - catalectic*)

accède *vb. intrans.* a avea acces (la); a ajunge la ceva, undeva (*fr. accéder; lat. accedere*)

accelerá *vb. tranz.* a imprima o accelerație, a iuți, a grăbi o acțiune (*fr. accélérer; it., lat. accelerare*)

accelerátor, -oáre *s. n.* dispozitiv prin care se mărește turația (unui motor) (*fr. accélérateur; it. acceleratore; engl. accelerator*)

accelerație *s. f.* creștere a vitezei unui corp mobil, a unui mecanism (*fr. accélération; it. accelerazione; lat. acceleratio*)

accént *s. n.* 1. pronunțare mai intensă, pe un ton mai înalt, a unei silabe dintr-un cuvânt; semn grafic care marchează intonația dată. 2. fel particular de pronunțare, specific unui grai sau unei limbi (*lat. accentus; fr. accent*)

accentuá *vb.* 1. *tranz.* a marca prin accent; a sublinia, a pune în evidență. 2. *refl.* a se intensifica (*fr. accentuer*)

acceptá *vb. tranz.* a fi de acord cu...; a primi; a admite, a aproba; a suporta, a tolera (*fr. accepter; lat. acceptare*)

accepție *s. f.* înțeles, sens, valoare a unui cuvânt (*fr. acception; lat. acceptio*)

accés *s. n.* 1. posibilitatea de a ajunge, de a pătrunde într-un anumit loc; intrare. 2. manifestare bruscă a unei boli. 3. posibilitate de a înregistra și de a regăsi informația în sistemele de memorie (*fr. accès; lat. accessus*)

accessibil, -ă *adj.* ușor de ajuns, de înțeles etc. (*fr. accessible; lat. accessibilis*)

accessóriu, -ie *adj., s. n.* (obiect, dispozitiv) care însoțește un element principal, fiind dependent de acesta (*lat. accessorius; fr. accessoire*)

accident 1. *s. n.* întâmplare neprevăzută, avarie. 2. *s. n.* neregularitate de teren. 3. *s. m.* (*muz.*) semn care indică modificarea intonației unei note (*fr. accident; it. accidente; lat. accidens, -ntis*)

accidentá *vb. tranz.* și *refl.* a (se) răni într-un accident (*accident*)

accidentál, -ă *adj.* întâmplător; neesențial (*fr. accidentel; engl. accidental*)

accíz *s. n.* 1. impozit indirect care se percepe în unele țări asupra unor obiecte de consum. 2. taxă de consumație, de barieră și vamală (*fr. accise*)

acefál, -ă *adj.* care nu are cap (*fr. acéphale; gr. a fără, kephale - cap*)

acérb, -ă *adj.* înverșunat, aspru, necruțător, agresiv, caustic (*fr. acerbe; lat. acerbus*)

acetamidă *s. f.* amidă a acidului acetic (*fr. acétamide*)

acetát *s. m.* sare sau ester al acidului acetic (*fr. acétate; lat. acetum*)

acetilénă *s. f.* gaz incolor, cu miros de usturoi, otrăvitor în cantități mari, care arde cu flacără albă, intensă (*fr. acétylène*)

acetimétru *s. n.* instrument cu care se măsoară tăria oțelului; acetometru (*fr. acétimètre*)

acetónă *s. f.* lichid incolor, volatil, inflamabil, folosit ca solvent în industrie (*fr. acétone; engl. acetone*)

achénă *s. f.* tip de fruct, uscat, de obicei cu o singură sămânță (*fr. akène; gr. a - fără, chainein - a se deschide*)

achită *vb.* 1. *tranz.* a declara nevinovat printr-o hotărâre judecătorească. 2. *tranz.* și *refl.* a (-și) plăti, a (-și) lichida o datorie (*fr. acquitter*)

achiziție *s. f.* procurarea de produse sau de materiale (*fr. acquisition; lat. acquisitio*)

achiziționá *vb. tranz.* a procura, a cumpăra obiecte rare (*achiziție*)

aciclic, -ă *adj.* care nu conțin atomi ciclici în molecula sa (*fr. acyclique*)

acid, -ă *s. m.* (*chim.*) substanță chimică cu miros înțepător, care înroșește hârtia de turnesol, iar prin reacția de neutralizare cu o bază formează o sare (*fr. acide; lat. acidus*)

acidimetrie *s. f.* metodă volumetrică de determinare a concentrației unui acid (*fr. acidimétrie*)

aciditate *s. f.* cantitatea totală de acid într-o soluție (*fr. acidité; lat. aciditas*)

acidulá *vb. tranz.* a adăuga o cantitate de acid; a acri ușor (*fr. aciduler*)

acil *s. m.* radical monovalent al unui acid organic (*fr. acyl*)

aclamá *vb. tranz.* a ovaționa, a-și manifesta entuziasmul prin aclamații (*fr. acclamer; it., lat. acclamare*)

aclamáție *s. f.* manifestare a entuziasmului prin urale, aplauze; aprobarea pentru ceva sau ceva; ovație (*fr. acclamation; it. acclamazione; lat. acclamatio*)

aclimatizá *vb. tranz.* și *refl.* a (se) adapta la un nou climat; a (se) acomoda la un mediu nou (*germ. akklimatisieren; fr. acclimater*)

acné *s. f.* boală de piele ce se manifestă prin apariția de coșuri, mai ales pe față (*fr. acné; gr. akme*)

acoládă *s. f.* 1. semn grafic în formă de arc. 2. ceremonial medieval de investire a unui cavaler, ce constă în îmbrățișarea